Ч. 163 (11.454). Львів, четвер 25. липня 1929. [illegible] ryczałtem. Рік XLVI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Біярріц і Варшава.

Львів, 24. липня 1929.

Голова польського уряду д-р Світальський і голова урядового Б. Б. полк. Славек перебувають на відпочинку у Біярріц. Коли вони виїздили туди люксусовими автами, у польській пресі появилося чимало злобних заміток на тему пропаганди красних літниц під гаслами активізації платничого біляксу держави і культу рідної природи. Очевидно, що подорожі високих польських достойників по широкому світі насувають сумні рефлексії при згадці на пашпортовий мур, невольні муки, які мусить терпіти звичайний смертний смільчак при його переложенні, та всі ті аргументи, які чути стільки разів, скільки раз виринає справа облекшення пашпортових оплат. Однак ніхто вже ним — будь що будь — трохи дивним звичаям не дивується, бо люди чейже памятають пламенні поклики п. Бартеля, голошені на сторінках краківського „Курєрка" й повторювані потім цілою польською пресою: пламенні статті на тему самовистарчальности під гаслом „свій до свого" — присилані з... Карльсбаду. Нічого, — дрібниця. Коли підкреслюємо нині факт перебування керманичів польської держави у Біярріц, то не тому, що це Біярріц а не Закопане, Гель чи Криниця, а тому, що з побутом отим є автоматично звязана безпосередня зустріч із західньо-европейським світом метод думання і правління, і що врешті там, у розкішній закутині над біскайським заливом, мають оце — як повідомляють телеграми — відбутися наради, яких наслідок має зазначитися на найближчому будучому житті Польщі.

Заповіджений приїзд до Біярріц міністра закордонних справ Залеського й послів Хлаповського з Парижа та Кнолля із Берліна (всі вони переводять тепер літо теж у закордонних курортах), вказує ясно, що закордонно-політичні моменти гратимуть у тих нарадах першорядну ролю. Знову-же участь д-ра Світальського й полк. Славека, себто тих державних польських діячів, які займаються нині передовсім внутрішньою політикою, дозволяє міркувати, що в Біярріц буде обговорювана не лише міжнародня ситуація, але й суто внутрішні, так мовити домашні справи. А є над чим радити! І є чим турбуватися.

Отже передовсім, на закордонно-політичному полі, перехід репараційної проблеми в рішаючу стадію відкриває нові перспективи французько-англійсько-німецькому порозумінню. Характер і склад проєктованої великої політичної конференції, цілком уже дозріла справа звільнення Надренії та всякі інші безпосередні наслідки безсумнівного нового зросту значіння Німеччини — це справи, які далеко не є байдужі для польської закордонної політики. Прихід до влади в Англії Лейбур-парті та зріст у Франції впливів пацифістичної і германофільської лівиці — це для Польщі факти безперечно немилі. Знову всякі спроби шукання шляхів для зовсім самостійної закордонної політики, шляхів виходу поза межі франко-румунського союзу — є для Польщі надзвичайно ризиковні і надзвичайно трудні. Це виявив наглядно голосний відгук останньої подорожі мін. Залеського до Будапешту. Зріст ревізіоністичних тенденцій у середній Европі й надзвичайно нервозна тамошня атмосфера, уявлена так яскраво в останньому прикордонному інциденті поміж Мадярщиною і Чехословаччиною; вічно неполагоджений конфлікт з Литвою, відносно якої Польща веде тактику „терпеливости", яка проте не була мабуть подумана на необмежено довгий час; врешті справа большевицького сходу й тих міжнародніх ускладнень, в які той схід заплутується (м. і. гостро актуальна справа конфлікту з Китаєм) — усе це справи, які далебі не дозволяють польській закордонній політиці спочивати на лаврах.

Колиж однак міжнародня ситуація може причиняти польському урядові чималі турботи, а проте давати йому дуже обмежене поле для якоїсь „творчої активности" (накликування до неї ендецькою пресою — це демагогічне пустословє), то інакше представляється справа з внутрішньою ситуацією у Польщі. Тут не можна обмежитися до ролі глядача, не можна йти по лінії найменшого спротиву, не можна теж жити „намацуванням ґрунту" під комбінації, обчислені хоч і на широку і далеку мірку, але на хитких і непевних основах. Такі справи, як: зміна державного устрою, реформа податкової системи, соціяльна політика, комплекс національного питання, — усе це справи конкретні, які треба конкретно в той чи інший спосіб рішити і відносно яких тактика „фортвурстельн" (капарення) є на довгу мету неможлива. З наближенням конституційного терміну осінньої парляментарної сесії — усі ці питання набирають особливої гостроти: бо коли уряд і не схоче їх рухати, вони все одно будуть порушені і все одно треба буде дати на них якусь відповідь.

Відпочинок достойників у Біярріц не перервав ходу життя — у Варшаві. Може воно не проявляється яскравими випадками, а проте воно йде й творить нові вартости та накопичує перед урядом нові труднощі. Відпочинок у Біярріц не перервав теж ані на хвилину борню між двома польськими таборами, борню за владу, і наради у Біярріц безумовно будуть торкатися тих форм, які та борня має приняти в найближчих місяцях. І саме тут, здається не буде маловажний голос керманичів закордонної політики. Бо згадані некорисні моменти міжнародньої ситуації і надзвичайні господарські труднощі, від 1920 року ніколи ще не казали польському урядові так рахуватися з закордонною опінією, як тепер. Відомо, що польська дипльоматія завжди уміє відповідною політурою покрити всякі посунення внутрішнього характеру. А проте відомо, теж, що міністерство закордонних справ частенько має інші погляди на ріжні конкретні проблеми внутрішньо-державного життя, як міністерство справ внутрішніх. Є річчю надзвичайно цікавою, чи і оскільки виявиться у Біярріц гармонія у поглядах пп. Залеського і Світальського, Хлаповського та Славека на такі справи, як тактика уряду на парляментарній арені; щодо зміни конституції (чи буде взагалі обговорювана дилема, поставлена полк. Славеком у Лодзі: ломати послам кости або виводити на вулиці кулемети!), як заходи для облекшення ґрунту під фінансову позичку, чи дальша політика розбивання польських партій.

Доведена врешті до кінця злука двох могутніх рільничих польських організацій під гаслом: господарського солідаризму (це тема, яку ще окремо обговоримо), безоглядна поведінка мін. праці Пристора на терені Кас Хорих і метушлива організаційна робота ББ. на місцях — вказує на безперервність приготування санаційного табору до „розрахунку"; з другого боку тон однаково ендецької як пепесівської преси, переговори про спільну тактику селянських польських партій (плян повної злуки мабуть уже відпав), конкретна заповідь зголошення у соймі недовіря для мін. Пристора і безумовна організаційна горячкова праця ППС серед робітництва — далеко не вказує на капітуляцію опозиції.

І тому зрозуміло, що з польських ґазет пробивається величезне зацікавлення, які рішення привезуть достойники з Біярріц до Варшави. І яке слово скаже ще після того таки рішаючий — Бельведер.

Манджурський конфлікт.

Берлін, 17. липня 1929.

II.

Мотиви, що спонукали японців звернути увагу на Манджурію є подвійного характеру. Передовсім демополітичні. У ще більшій мірі, ніж Китай, Японія уявляє собою неначе кипучий людський котел, який попросту не витримує натиску соціяльно-політичних труднощів, спричинюваних зростом населення. Одначе нині експорт людей мало поплатний. Цього товару ніхто не хоче — навіть за дурно. Перед ним замикаються всі двері. Так перед японцями зачинено Австралію, Індонезію, Полінезію, обі Америки й зрештою-ж залишився ще тільки азійський континент. Але ані Китай ані Корея не могли вмістити в собі залишків японського населення, бо ті країни самі перелюднені — аж до розриву. На Сахаліні й Сибірі японці не виживають ізза кліматичних умов. Залишилась одинока Манджурія. Але тут уже осадовились москалі. Тому конфлікт поміж обома великодержавами став неминучим.

Друга причина — це вперті пошукання японців за базами сировинного постачання. Їм усього не достає: хліба, вугля, нафти, руди, а без усього цього ніяка модерна держава жити не може. Деякі можливости поповнення бракуючих сировинних резерв давала Манджурія. Опанування Манджурії зробилося згодом імперативом японської політики.

Дорога для цього отворилася щойно в 1905 р. після побіди японців над Росією, дарма, що американський президент Рузвелт, який вже тоді зрозумів майбутню японську загрозу, станув підчас мирових переговорів в Портмавсі цілком по боці побитої Росії і з усіх сил старався ударемнити осадовлення японців в Манджурії. Спочатку японці почали йти з усією енерґією по отверстій оце манджурській дорозі. Але де далі, японський розмах почав дивним дивом в Манджурії ослабати. Спочатку будовано прегарні пляни. 200.000 японців мало що року переселюватися до Манджурії. Ця постійна імміграція мала прикувати провінцію до материка нерозривними етнічними вузлами, та ще в добавок, зяпонізована Манджурія мала від півночі шахувати непокірливих і завжди доволі небезпечних корейців. Це були пляни. Тимчасом дійсність була така, що замісць 200.000 японського народу, туди переселювалось річно не більше 5—8 тисяч японців, **зате 800.000 до 1 міліона китайців!** Китайська імміграція до Манджурії в історії цілого людства безпримірна. **Нині живе в Манджурії понад 22 міліони китайців, півтора міліона корейців, решта славяни. Але всього — 200.000 японців.** Половина з тутешніх японців, це урядовці південно-манджурської залізниці, решта купці, люди вільних фахів, трохи інтелігенції, в загальному елемент цілком не звязаний зі самою тутешньою землею. Відколи виявилось, що японська популяційна політика була в Манджурії ударом по воді і що японські хлібороби й робітники ніяк не є в силі конкурувати з дешевшими і більше витривалими китайцями, повстав інший плян, за допомогою якого японці забажали во вік прикувати до себе покищо південну Манджурію. Повстав плян індустріяльно-аграрної симбіози обох територій, себ-то Японія мала бути індустріяльно-капіталістичним, а Манджурія аграрно-кольоніяльним партнером цієї спілки. Використовуючи свою капіталістичну перевагу і політичну суприматію, Японія мала забезпечити собі тутешні ринки, земельні й гірничі богацтва і дістати завдяки системі аграрно-кредитових банків під свій вплив тутешню земельну посілість через фінансування хоч би й — китайської імміграції і кольонізації. Премісою для такої політики була індустріялізація Японії й основне насичення манджурського простору японським капіталом. Цілий плян удався тільки на половину: за виїмкою залізниць і деяких більших банково-фінансових підприємств, японці не втримали ґрунту. Вклади Японії в Манджурію не

переходять 7 міліярдів зол. пол. Розбудованє зрештою довкола південно-манджурської залізниці цілу сітку комунікаційних ліній, бо залізниця всюди являється хребтом мілітарного панування всякої кольонізаційної сили. Тримаються японці нині в Манджурії лише на багнетах і засобами зручної політики, яка дотепер завсіди вигривала з огляду на распрю і революції також в Росії як теж у Китаю. Але в ґрунт японці не вросли.

Вросли зате в нього китайці. Жовта безіменна людська маса. Вона неначе прилипла до тутешнього жовтого ґрунту, злилася з ним в одно. Ніяка сила не була в стані затримати цього жовтого заливу. Він покищо не нищив нічого, він окружував тільки обекти, що їх стрічав по дорозі, він пристосовувався до політичного і фізичного краєвиду, але він почав згодом його повільно в себе засосувати. Повторюється в Манджурії та саміська історія, що й на протилежній, південній окраїні Китаю, в Сіямі. Китайці не здобувають, не ломлять, але заливають і засосують. І нема сили цьому протиділати.

І так воно мусіло статися, що та маса залила і прикрила собою також східньо-китайську залізницю. Того рода маса втискається скрізь найперше в порожні місця, іде по лінії меншого спротиву. А менший спротив був цим разом по боці СРСР. Зовнішній підклад афери такий: В 1924 р. заключено більшовицько-китайський договір (у своїх основних лініях цілком ідентичний з договором з 1897 р.), в якому східньо-китайська залізниця являється підприємством **приватного** характеру під спільною управою **обох урядів**, з тим, що після 60 літ залізниця переходить цілковито на власність Китаю. У старому договорі передбачено, що східньо-китайська залізниця може бути після 36 літ відкуплена китайським урядом. В новому договорі тієї клявзулі про 36 літ немає і передбачується тільки цілком загально така можливість розвязки проблеми, що китайці номінально залізницю — відкуплять. Бо повернути її вони цілком певно більше не повернуть. Того рода номінальний викуп був би що найбільше доцільним способом для СРСР вийти „з честю“ з афери, бо провадити війну більшовики попросту не можуть. І не може бути сумнівів, що на манджурському полі залишиться від тепер двох противників: Японія і Китай.

У світовій пресі багато говориться про війну. В дійсности-ж війна є так добре, як виключена. Стан справи є такий — оскільки можна вірити відомостям англійських аґентур — що СРСР має на тамошньому відтинку приблизно 80 тисяч війська, — китайці-ж приблизно 270.000. Радянські частини є значно краще вивіновані технічно і представляють кращий боевий матеріял. Але навіть колиб радянські війська були дійсно боево кращі, вони не мають за собою запілля, ані баз постачання. Зате ті бази мають китайці. Тамошня війна може бути тільки затяжна, а такої війни більшовики на довго не витримають. Економічний стан запілля, особливож европейської частини СРСР, є того рода, що війна на зовні могла би принести панам із Кремля дуже немилі несподіванки внутрі. Сильні супроти безборонної маси своїх співгромадян, комуністи зайвий раз виявляють усю свою нікчемність, коли йде мова про противника за зовні. Це зрештою не перший закордонний поличник, після якого комуністи не є здібні на щось більше, як тільки на облизня. Оближуться певне ще й цей раз і все буде по старому.

Зенон Пеленський.

„Вчитися, чи правди шукати?“

(Причинок до історії православного богословського факультету на варшавському університеті.)

*Про історію православного теольоґічного факультету при варшавському університеті та дивоглядні тамошні відносини, була у „Ділі“ недавно стаття п. н. „Польська і московська наука для українських православних священиків“. Д-р А. Річинський додає нині від себе чимало цікавих уваг і подробиць до справи, яка не може бути байдужою для усіх, хто не хоче мовчки погодитися з дивними експериментами, робленими на українстві. — **Ред.***

Вищі духовні школи, т. зв. академії не вважаючи на відємні сторінки обер.-прокурорського синодального режіму в Росії, всеж таки осягли свою ціль і були не тільки джерелом для поповнення кадрів освіченого духовенства, не тільки „фабриками диплькомів“ на вищі церковно-адміністраційні посади, але й правдивими огнищами богословської науки. Під оглядом науковим високо стояла нпр. Московська Академія, почасти Київська; широкою місіонарсько-науковою працею славилася Казанська Академія, що причинилася до перекладу св. Письма і богослуження для богатьох народів Східньої Европи і Азії, доки успішні наслідки тієї місіонарської праці не примусили навіть Російський св. Синод наказом 15. січня 1883 р. признати для тих ріжних „інородців“ право на відправу богослуження їхніми національними мовами („Церк. Вѣд.“ 1907. Ч. 8, стор. 275).

Тому й відкриття православного богословського відділу на варшавському університеті з лютого 1925 р. заповідалося, як дійсне „свято православія“ в Польщі (так назвала цю подію „Духовна Бесіда“, 1925 р., ч. 4.). І справді: тому, що заснування українського університету в Польщі все відтягалося, добре було мати поки-що розсадник православної української інтеліґенції хоч у формі такого теольоґічного „студіюм“.

На жаль, з перших-же кроків істнування першої у Польщі православної вищої духовної школи, стільки домішалося до тої справи партійного політиканства, матеріялістичного своєкорисного обрахунку та хоробливої амбіції, що навколо того „студіюм“ утворилися цілі леґенди — раніше, ніж вийшли навіть перші випуски його вихованців. А на четвертому році істнування „студіюм“, ця атмосфера інтриг і скандалів, характерна взагалі для варшавської митрополії довела до соймових інтерпеляцій та безпосередньої інґеренції міністерства віроісповідань, яке оце недавно усунуло керманичів богословського інтернату і мабуть задумує зміну куратора „студіюм“, яким досі був митр. Діонизій (що добився торік цього становища при помочі таких „перероблених“ протоколів Митрополитальної Ради без відома її членів). Такими „методами“ не тільки робиться величезну шкоду справі виховання будучого православного духовенства і будучої інтеліґенції, але й компромітується принцип управління православної школи самими *самих православних*, — і не диво, що міністерство не пропустило нагоди й накладає тепер на це злощасне „студіюм“ свою тяжку руку.

В першому році на „студіюмі“ був лише один професор сам митрополит. Перетяжений заняттями загально-церковного управління, справами незаконно прилученої волинської епархії, кількома видавництвами (а все російськими), вибавок не маючи належної професорської підготовки до жадної з тих катедр, які він що-року міняв — м. Діонизій ще й залишив за собою нагляд над інтернатом для студентів-богословів, передавши ближчий провід того інтернату довіреним особам із свого російського оточення. В цей спосіб розпочалася відразу система террору над студентами- українцями — то відбиранням стипендій, то залякуваннями, так, що стало неможливою річчю зробити духовну кареру, будучи українцем. Кожному новикові в інтернаті приходилося мати з п. Кикецом, або ієром. Пантелеймоном приблизно таку розмову:

ВІКТОР ПЕТРИКЕВИЧ. 2)

Битва під Полтавою.

Культ Мазепи в чужому й українському письменстві.

Після 1709 р. було небезпечно для письменників згадувати чи величати Мазепу, якого щорічно аж до революції православна церква виклинала за „зраду“. Автор рукописної „Історії Русів“ свої думки про Мазепу та його змагання вложив у проклямацію Мазепи після злуки зі шведами.

В XIX. в. могучість Росії так придавила Україну, що перші українські письменники були під гіпнозою російської історіографії та йшли її слідами в розумінні особи гетьмана. Навіть такі ідеольоґи нашого народу, як Костомарів та Куліш, йшли в поглядах на його особу за російською історіографією, його вчинок уважали за безцільний, якщо не за шкідливий і не старалися зреґабілітувати його особи у відношенні до москалів (як це зробив Костомарів з особою Хмельницького у відношенні до поляків). Таке непевне і неясне становище до особи Мазепи, більше українофільське ніж українське, заняв і приятель Костомарова, певне під впливом його монографії, Данило Мордовець, у своїй повісти „Мазепа“. Рішучий перелім в тому напрямі зробив щойно зовсім не історик, але поет — український ідеольоґ — Шевченко. Він ставився до особи Мазепи завжди з пієтизмом, як до борця за незалежність України, а цілою силою свого духа ненавидів царя Петра. Сцена з містерії „Великий Льох“ (1845 р.), як другу душу не пускають в рай за те, що вона колись як дівчина напоїла в Батурині коня цареві, коли той після полтавського бою їхав у Петербурґ, — виразно вказує, як Шевченко розумів і особу гетьмана й обовязок народу до нього. З біографії поета знаємо, що наш Кобзар не любив Пушкина за його „Полтаву“.

Переповідаючи історію, описав полтавську траґедію Степан Руданський в історичній поемі „Мазепа“ (1860 р.). Поет черпав зміст і духа з „Історії Русів“, місцями наслідував „Полтаву“ Пушкина. Але поема є доволі бліда, описує хронольоґічно події, без глибини чуття, без широких поетичних картин боїв, як у Пушкина.

Зі зростом і поглибленням українського руху, зі змаганням повести його на шлях української державної ідеї, відзискала особа Мазепи в останніх десятиліттях XIX. в. в оцінці наших істориків Антоновича, Грушевського та їх учеників, належні їм ідейні риси борця за державу та визначної індивідуальности. Така концепція Мазепи в історії діждалась недавно й мистецького письменницького оброблення у відомій у широких колах читачів трильоґії Богдана Лепкого.

Тема — Мазепа героєм історичного роману — для письменника, як уже згадано, дуже вдячна і не нова в письменстві. Саме історичний роман черпає сюжети з переломових часів, з часів боротьби нації за істнування, з часів народнього зриву. Тема роману — зобразити великі змагання народу до ідеалу, його страждання у боротьбі за своє „я“, за державу. В тому міститься і велике ідейне виховне значіння історичних романів. Аджеж культ Мазепи — це культ наших змагань до власної держави перед 220 роками, що вправді тоді закінчилися траґедією, але витворили традицію для поколінь. Історичний роман вимагає і своєрідного таланту письменника: автор повинен виявити головно епічний талант, щоби ця боротьба за найвище добро народу вийшла пластична, щоби описи боїв були виразні і захоплюючі, щоби характери осіб стали типами, а в будові повісти істнувала ясність і доцільність. Богдан Лепкий — відомий у нас лірик — мимохіть й у романі стає з епіка ліриком.

Та в одному напрямі Мазепа Лепкого перевищає усі романи, в яких Мазепа є героєм, а саме — своєю ідейною сторінкою. Лепкий дав нам ясну і виразну креацію гетьмана, національно скристалізований тип, ідеал політика-державника. Мазепа — це людина, що випередила свій вік, своє покоління, свідома того, до чого змагає. Несвідоме або мало свідоме є його оточення, козацтво й особливо простий нарід: вони не розуміють його політики й у рішаючій хвилі не дають йому достаточної підтримки. Звідси траґедія гетьмана й України.

Таким робом роман Лепкого — це найновіше слово про Мазепу, хоч певно не останнє*).

*

Подаю тут переклад з монографії Вольтера Histoir du Charles XII.: опис полтавської битви. З цього опису, який Вольтер зладив певно на основі оповідання очевидців або й учасників, користали всі історики, що описували цю битву, а також поети, повістярі, як: Байрон, Пушкин, Ґотшаль, Мордовець, Лепкий, кожний на свій спосіб.

*

Щоби добре зрозуміти цю битву та бойове місце, треба собі уявити Полтаву на півночі, шведський табор на південному сході з обозом майже на милю позаді, а річку Ворсклу, що плине зі сходу на захід, на півночі від міста.

*) С. Черкасенко написав в 1927 р. драму „Хоч нарід мовчить“ (Гетьман Іван Мазепа), досі в рукописі (Нові Шляхи, 1. стор. 140). Микола Аркас, автор Історії України, написав давніше драму „Мазепа“, що згинула в часі революційної завірюхи на Україні. Л. Н. Вісник 1929. ст. 465.

— Ви до якої національности себе зараховуєте?

— ?!

— Ну, бо бачите, в нас тут з українцями туго. Його Блаженство не любить, коли хтось виїзджає зі своїм українством...

— Або:

— Ви знаєте, що у Варшаві є „Українська Студентська Громада"?

— Та чув.

— Ну, то й не думайте вступати до неї, коли не хочете втратити стипендії і ласки Його Блаженства!*)

В той-же час не роблено жадних перешкод записам студентів до таких організацій російських, як ОРМ., („Общество русской молодежи") й ін., хоча вони дуже скоро виявили свою чистополітичну закраску а навіть наразили декотрих студентів-богословів на арешти (Мельников, Чирко).

Незабаром не тільки в інтернаті (котрий підлягає митрополитові), але й у ділянці навчання (що належить до компетенції університету) виявилася виразна антиукраїнська політика митрополії. Приміром, ославлений „професор" Давидович про український нарід та про Україну висловлювалися на своїх лекціях не інакше, як про „тепер так звану Україну" та про „так званий український нарід"... Професорська діяльність цього істиннорусского протоєрея була такою скандальною, що вже в 1928 р. університетська влада терпіла його тільки, як заступника професора, а з 1929 р. — тільки як лектора. Відповідно з деґрадацією на полі науки прийшла й деґрадація для кишені, — тоді митрополит з церковних грошей почав надолужувати зменшену (лекторську) пенсію о. Давидовича, аби затримати при собі цього україножерного псевдопрофесора.

Взагалі наукова сторона була тут все на останньому пляні. Не будемо спинятися довше на науковій „славі" професорів-епископів — Олексія Гродненського, що закінчив свою професорську каріґру по першому-же році проби та самого митр. Діонизія, котрому також не малу службу віддають італійські (звичайно неназивані) підручники: все це тільки вказує на легковаження наукової сторони в орґанізації „студіюм", — бо, очевидно, в плянах митрополії переважають якісь інші заміри.

З усіх професорів-росіян єдино проф. М. Арсенев визначався правдивою культурністю і толеранцією в національних питаннях. Він один не робив ріжниці між студентами українцями та росіянами, а навіть принціпово погоджувався з домаганнями українського народу щодо розмосковлення церкви, та рішуче осудив „зиґзаковату", непевну політику м. Діонисія відносно українського церковного руху.

Коли управа інтернату *заборонила студентам-українцям користуватися бібліотекою „Студіюм"*, що находиться в інтернаті (хоча це бібліотека університетська!), то проф. Арсенев протестував проти цього брутального насильства і став в обороні студентів і їхнього права на користання культурними засобами університету.

Світлою постатю на „студіюмі" є також проф. Огієнко, який не вважаючи на високі вимоги, які ставить до студентів, користає симпатіями всього студентства без ріжниці національностей саме за свою готовість завсіди підтримати покривдженого (як було, напр. зі студентом білорусином, Ігнатовичем, якого управа інтернату залишила без харчів і без стипендії).

Після обсади деяких катедр проф. Лотоцьким і Біднови́м (в останньому році) зродилися надії не тільки на піднесення наукового рівня „студіюм", але й на злагіднення україножерної політики. На жаль, остання надія не здійснилася. Ветерани білоґвардійщини, котрих підібрав собі митрополит до кермування інтернатом на становища інспектора, вихователів, інтенданта і референтів, вели свою лінію далі, а коли студенти доведені до розпуки, зложили колеґіяльну скаргу до професорської Ради, то митр. Діонизій сам взявся за ту справу і професорської Ради не скликав, а професура навіть не зважилася підняти свій голос проти цієї автократії, суперечної з нормальними університетськими звичаями.

Д-р А. Річинський.
(Продовження буде.)

*) Ці діальоґи ані мною не вигадані, ані не запозичені з фейлєтонів Чіпки, бо все, тут написане, походить з джерельних матеріялів, доставлених мені варшавськими богословами.

Тяжка хороба німецького канцлєра.

Німецький канцер Міллер тяжко заслаб. Показалося, що жовчеве каміння викликало розятрення і прорив гною в черевну яму. Тому його перевезли з купелевої місцевости Марієнгайм до Гайдельберґу, де професор Ендерлєн зробив йому операцію. Операція вдалася, одначе стан недужого грізний. Його заступає тепер урядово в Берліні міністр оборони Ґренер.

—o—

Перемога Поанкаре.

Після довгих дебат у французькому парляменті в справі ратифікації довжних зобовязань в Америці парлямент більшістю 301 голосу проти 295 приняв ратифікацію умови без застережень і таким чином висловив довіря урядові Поанкаре. Застереження мають бути обговорені й ухвалені окремо від закону про ратифікацію воєнних довгів.

—o—

В проміннях ласки.

Нові „здобутки" кацапських моґіканів.

Від коли наші „русскі" почали співати по польськи „Боже, царя храні", живеться їм, як у Бога за дверми. Пливають вони собі у проміннях ласки і під протекторатом всевладного бебізму всюди відновлюють свої гніздечка. Коли дивитися на їх дрібну чисельність, то просто треба подивляти їхній розмах. Та, мій Боже, під сильною рукою навіть нечисленні москвофільські старики можуть воспрянути до нового життя. А тут так дуже треба поширити русофільську пошесть. Нашим противникам вона не страшна за відсутністю царату, а всетаки нею можна зробити якийсь вилім в українському мурі, кинути мертву колоду під ноги українському емансипаційному рухові.

За Ставропіґією й Нар. Домом у Львові пішла „ревіндикація" інших установ, покинених нашими доморослими „русскими" в 1915 р., установ провінціональних. А опісля їхніми засобами і сусідським підбадьорюванням поведено „спонтанічне" оживлення „русскаво" духа. Процеси славного комісаря львівського „Нар. Дому" виявили, скільки фондів з цього всенародного майна за відомістю воєвідства йшло на політичні цили русофілів. Та це речі загально відомі.

В останніх часах „русскі" знову „здобули" одну станицю. Тим разом „ревіндикували" вони „Русский Нар. Дом" у Станиславові. Про це появилися однозгідні статті в львівськім „Русск-ім Ґолос-і" і станиславівськім „Курер-і Станіславовскі-м", що наявно доказує спільність русофільсько-санаційних інтересів.

В кацапських руках, завдяки їх „малоросійській" тактиці найшлися три станиславівські установи: Нар. Дім, Бурса св. Миколая і „Самопомощ". Цупко держали в своїх руках ці установи русофільські моґікани. Аж після вибуху війни почали вони розпорошуватися на всі боки. Одних забрала австрійська влада (по вказівкам краєвої адміністраційної влади) до Талєргофу (звідкіля їх витягали українські посли), другі самі втікали в світ за очі, а треті остали на місці, щоби опісля помандрувати з російсько-царською армією. Згадані установи, посередньо чи безпосередньо здвигнені коштами нашого народу, остали без хазяїв. Вже з вибухом війни влада припинила діяльність русофільських установ. Управу „Нар. Дому" станиславівське староство доручило адм. урядовцеві Кульманові. В р. 1915 управа „Нар. Домом" перейшла в українські руки, бож це всенародне майно. Станиславівські українці під проводом д-ра Льва Бачинського привернули статутову діяльність „Нар. Дому". В березні 1916 р. відбулися загальні збори цієї установи, які вибрали головою „Нар. Дому" д-ра Льва Бачинського. З хвилею стабілізації польської влади нечисленні „русскі" під проводом дир. Труша почали робити в польської влади заходи в справі „ревіндикації" цієї установи. Спершу роблено заходи в адміністраційних властей, а згодом переведено справу на судовий шлях. А саме 13. травня 1926 кількох передвоєнних „русских" відбуло „общее собраніе членов" і під проводом дир. В. Труша, якого **„in partibus infidelium"** вибрано головою „совіта" і розпочато судові кроки. Після трьох літ процесування вкінці Найвищий Суд у Варшаві признав власність „Нар. Дому" за кацапами. В половині червня „русскі" на радощах перебрали вже цю установу в посідання. Першим ділом „побідників" було виповісти приміщення в „Нар. Домі" касиновому Т-ву „Українська Бесіда", другому складові „Народньої Торговлі" й іншим українським партіям.

Годиться додати, що цю установу москвофільські недобитки леґально передали українцям і опісля, мабуть поза Трушем, не було нікого, хто мав би формальне (не говоримо вже про фактичне) право до цієї установи. Бо одні з б. членів вимандрували, а другі повмирали.

Тепер станиславівські кацапи розганяються для здобуття Бурси св. Миколая, що є власністю церковного Братства св. Миколая, яке колись підступом були вони загарбали. Тепер там міститься сирітський захист.

Сумніваємося, чи й тут матимуть успіх москвофільські моґікани. А зрештою — живемо в часах, коли все є можливе.

Плян відсунення сесії Ліги Націй.

Газета „Дейлі Телеграф" подає відомість з Парижа, що є замір відсунути сесію Ліга Націй, яка мала початися 1. вересня, на жовтень, бо політична конференція, яка мала початити 6. серпня, мабуть не скінчиться до початку вересня.

Цар переправився через річку милю на захід від Полтави і почав уставляти свій табор.

Досвіта Шведи вийшли зі своїх окопів з чотирма залізними гарматами, що були їх цілою артилерією. Решту гармат залишили у таборі з близько 3.000 людей; 4.000 осталися в обозі, так, що шведська армія виступила до бою в силі до 21.000 людей, з яких до 16.000 було шведів.

Генерали Реншільд, Роос, Левенгавпт, Шліпенбах, Горн, Шпарре, Гамільтон, князь Віртемберг, племінник короля, і деякі інші, з яких більшість бачила битву під Нарвою*), пригадували всім молодшим старшинам цей день, коли 8.000 шведів розбило 80.000 москалів і то в укріпленім таборі. Старшини переповідали це воякам; наступаючи, всі підбадьорювали себе.

Король**), якого несено в носильці на переді піхоти, кермував наступом. На його приказ частина кінноти пішла вперід, щоби заатакувати ворожу кінноту. Отсим і почалася битва раньком пів до пятої. Ворожа кіннота була на заході, на правому крилі московського табору. Князь Меншіков і граф Ґоловін уставили її у відступах між редутами, озброєними в гармати. Шліппенбах на чолі шведів кинувся на цю кінноту. Всі, що служили в шведській армії, знають, що неможливо було опертися силі їх першого наскоку. Московські кольони розбито й відперто назад. Сам цар причвалав, щоби їх привести до порядку. Куля пробила його капелюх, під Меншіковим вбито три коні; шведи кричали: побіда!

Карло не сумнівався, що виграв битву. Він вислав о північі генерала Крайца з 5.000 кінноттчиків чи драґонів, що мали завдання напасти на ворога з боку; але на нещастя Крайц заблудив і зовсім не явився. Тому цар, що вважав своє положення за пропаще, мав час привести до порядку свою кінноту. Він заатакував тоді шведську кінноту і розбив її, бо не допоміг їй відділ Крайца. В тому бою сам Шліппенбах попався у полон. Рівночасно 72 гармати стріляли на шведську кінноту, а московська піхота, покидаючи свої позиції, наступала на піхоту Карла.

Тоді цар вислав Меншікова, щоби заняв позицію між Полтавою і шведами. Князь виконав наказ свого володаря зручно і швидко: він не тільки прорвав звязок між шведською армією і військом, що лишилось у таборі під Полтавою, але стрінувши тритисячний відділ шведської резерви, окружив його і зовсім розбив. Якщо Меншіков виконав це діло самочинно, то Росія завдячує йому свій ратунок, а якщо цар наказав йому це, то він показався гідним противником Карла XII. Тимчасом московська піхота виступила зі своїх позицій і посунулася на рівнину. З другого боку шведська кіннота уставилася чверть милі від ворога. Король, якому помагав полевий маршал Реншільд, видав наказ до загального наступу.

Останки своєї армії уставив він у двох лініях, піхоту в середині, кінноту на крилах. Цар уставив таксамо свою армію; але він мав чисельну перевагу і 72 гармати, проти яких шведи мали тільки чотири, а й для цих не ставало пороху.

Московський цар був у центрі своєї армії; він мав тоді ранґу тільки ґенералмайора і нібито був підчинений ґенералові Шереметєві. Але, як цар, на турецькому коні, що був дарунком султана, він обїздив відділ за відділом, підбадьорюючи старшин та обіцюючи кожному нагороду.

*) Місто над фінським заливом; 1700 року Карло XII. страшенно побив там москалів.

**) Карло XII 27. червня в сутичці з відділом москалів був ранений в ногу.

Радянська Україна.

Дніпрельстан.

З початком липня відбулося засідання всеукраїнського комітету сприяння Дніпрельстанові, присвячене розвязанню низки пекучих питань, звязаних з дніпровським будівництвом. Засідання відбулося під головуванням голови Раднаркому Чубаря з участю проф. Алексан-дрова та головного інжиніра Дністрельстану Вінтера і його заступника Ротерта. Всю увагу присвячено плянуванню й будові нового міста навколо Дніпрельстану. Досі розвязано найголовніші спірні питання в справі плянування, призначуючи місце на будову промислового комбінату. Тепер на черзі розвязка справи про запоріжський залізничий вузол. При плянуванні і будові нового міста постановлено триматися загального пятирічного господарчого пляну, а не забігати вперед. Виходячи з перспектив пятиріччя встановлено, що до 1933 р. нове місто не матиме більше, як 230 тисяч населення. Але тут треба використати найновіші досягнення техніки, санітарії то-що. Вже в найближчому році треба забезпечити житлом не менше, як 10 тисяч робітників, що працюватимуть на будівництві промислового комбітату. У висліді порішено, що будувати нове місто Запоріжжа почнеться в другій половині 1930 р. До того часу мусить бути виготовлений проєкт міста. Вступні роботи в цій справі доручено комісаріятові внутр. справ.

Таким чином у найближчих літах повстане навколо Дніпрельстану нове місто, яке находячись в осередку Рад. України — може стати центральним містом України, — при передумові, що цей плян не залишиться таким самим гарним — але нездійсненим — пляном, як стільки інших.

Димісія наркома Мілютіна.

Рада народніх комісарів звільнила з уряду комісаря фінансів Мілютіна.

—о—

НОВИНКИ

— **Свято полягли на Маківці** відбудеться цього року в дні 4. серпня заходом Т-ва Охорони Воєнних Могил у Львові в порозумінні з філією ТОВМ у Сколім. Учасники зі Львова мають зголоситися заздалегідь у впорядчика прогульки д-ра Івана Гижі (Руська 20, Дністер, І. пов.) і зложити на його руки найменше 5 зол. титулом завдатку на залізничу карту і нічліг у Тухлі. Кошти подорожі зі Львова і з поворотом винесуть ок. 12 зол. від особи, бо Т-во поробило всі заходи в справі залізничої знижки, яка певно буде признана. Хто зголоситься скорше, може рефлектувати на знижку. Ті, що зголосяться в останній хвилі, знижки не дістануть. Відїзд зі Львова: в суботу, 3. серпня, в год. 16.10 попол. з головного двірця; приїзд до Тухлі, де будуть приготовані нічліги, в год. 20.04 вечером. В неділю рано рушить прогулька під проводом д-ра Гижі й інж. Захара Рудика на стрілецькі могили на Маківці, де в год. 11. перепол. відбудеться поминальне богослуження і проповідь, після чого учасники зложать поклін могилам Героїв. Поворот до Львова: відїзд з Тухлі в год. 18.01, приїзд до Львова в год. 22.10 вечером. Головна Рада Т-ва Охорони Воєнних Могил просить усі доокличні громади взяти масову участь у святі під проводом своїх священиків і з процесіями, а охочих з околиць на шляху Львів-Стрий прилучитися до львівського поїзду.

— **„Наше Братство“.** Під цим заголовком появилося у Володимирі Вол. друге число органу, присвяченого справам православної церкви в Польщі, а зокрема ненормальним відносинам серед її єрархії. Перше число „Нашого Братства“, як ми про це в своїм часі повідомляли, заняло володимирське староство. Видавцем „Нашого Братства“ є відомий діяч у церковній ділянці, д-р Арсен Річинський.

— **На катедру волинського архиепископа,** крім Преосв. Антонія (Марценка) й архим. Полікарпа (Сикорського), висунено ще кандидатуру свящ. Іларіона Бриндзана, який працює тепер в українському таборі в Каліші. („Наше Братство“).

— **Ще про конгрес української еміграції в Празі.** Від п. М. Галагана, голови Української Громади в ЧСР, дістаємо письмо, в якому він зазначує, що конґрес української еміґрації у Празі („Діло“, ч. 149) був на ділі зїздом тільки тої частини придніпрянської еміґрації, яка, як це зрештою справедливо зауважило „Діло“, гуртується біля уряду УНР. Шан. автор стверджує м. ін., що Українська Громада в ЧСР, яка в числі своїх членів нараховує ок. 250 осіб ріжних політичних напрямків (від соціялістів до гетьманців) і безпартійних людей з усіх українських земель і яка фактично є найбільшою українською громадською орґанізацією в ЧСР, ані не дістала запрошення на празький зїзд, ані — очевидно — участи в ньому не брала.

— **Монографія станиславівського воєвідства** має появитися накладом воєвідського комітету для підтримки польської краєвої вистави в Познані. Значна часть потрібних матеріялів є вже в посіданні редакційного комітету, решту опраньовують спеціялісти. Зі спису співробітників монографії, поміщеного в польській пресі, видно, що між ними нема українця й на лік. По монографії тернопільського воєвідства, що була у нас обговорена (в статті „Ґльорифікація польської культури“), приходить тепер черга на монографію воєвідства станиславівського. А що можемо протиставити тим монографіям ми?

— **Дар для Київської Ґалерії Картин.** Відомий мистець і критик Давид Бурлюк, що живе тепер в Америці, подарував Київській Картинній Ґалерії два образи, що вже були виставлені на виставах у Ню Йорку. В свойому листі до управи Ґалерії Картин у Київі Бурлюк висловив бажання бути в постійному мистецькому звязку з Україною в характері кореспондента й учасника в українських мистецьких виставах.

— **Смертність у Львові.** В червні ц. р. померло у Львові 198 осіб (у травні 242). Зі 198 померших було 98 мущин і рівно 100 жінок. По вірі померші розділяються так: римо-кат. 109, греко-кат. 23, протестантів 3, жидів 61, інших 2. Найбільший відсоток померших становлять діти і малолітні до 14 літ.

— **Міжнародній Зїзд Хірурґів** отворено урочисто у Варшаві 22. ц. м. У Зїзді бере участь до 700 лікарів-хірурґів (разом з родинами) зі всіх країв світа. Зїзд отворено в палаті президії ради міністрів. Наради Зїзду потревають чотири дні, після чого його учасники, поділені на групи, їздитимуть по ріжних землях Польщі, аби приглянутись їм ближче. Одна група чужинних хірурґів приїде м. ін. і до Львова.

— **Страйк таксівок і фякрів перерваний.** На зборах власників львівських таксівок і фякрів здали делеґати звіт із своєї поїздки до Варшави. Завдяки інтервенції у мін. Складковського, який заступає прем. Світальського, приїде до Львова спеціяльна комісія з Варшави, щоб розглянути домагання страйкуючих. По вислуханні звіту збори ухвалили негайно перервати страйк. Від учора Львів має знову до розпорядимости [...] і фякри.

— **Вбивство чи нещасливий випадок?** До хати Йосифа Ковалишина при вул. Сонішній ч. [...] у Львові прийшов незнаний в цілій каменици мущина. Не знати, чому цей незнакомий вистрілив і вбив на місці 10-літнього сина Ковалишина (школяря) та зранив у ногу 15-літню Кушнірівну. Рятункова стація перевезла Кушнірівну до шпиталю. Слідчий виділ веде слідство.

— **Влом до Віденської каварні.** До львівської Віденської каварні у Львові вломилися в [...] злодії та вкрали на шкоду власника Блошкільканацять фляшок лікерів, горілок, цукру, папіросок і циґар вартости 630 зол., а готівкою 240 зол.

— **Грім ударив у парохію.** Над Потуторами перейшла мин. суботи буря з громами. Підчас бурі в мешканні місцевого пароха о. Ловкевича була 26-літня Ганна Опак, що пильнувала хати. В часі тої бурі вдарив грім у парохію та вбив згадану дівчину на місці.

— **Вже й у Коломиї металеві обручки.** На торзі в Коломиї продали два обманці якомусь околичному мешканцеві 3 металеві обручки й один ланцюшок (вартости півтора зол.) як золоті за 220 зол. Один із обманців оповідав, що втік з СРСР із золотом, яке походить із тамошніх церков. Підчас тої „трансакції“ прийшов спільник обманця, жид, і вдавав, що хоче купити це золото. Продавець хотів продати нібито „лише в католицькі руки“, казав селянинові перехреститися і щойно, як селянин це зробив, продав йому „з ласки“ ці безвартісні цяцьки за 220 зол.

— **Вивернулося авто з яйцями.** По дорозі з Чорткова до Ягольниці перевернулося авто і

Джон Рокфелер.

До 90-ліття його народин.

8. липня цього року справляв один з найбільших американських міліонерів, Джон Рокфелер, 90-літню річницю своїх уродин. Він був перший, що в Злучених Державах приноровив до промисловости принцип трестування. З того часу, а було це 1872 року, ще й досі лишається він людиною, яку найбільше ненавидять в Америці. Щодо ненависти, то так ненавидять хіба другого американського міліярдера, Джея Ґулда. Довгі десятиліття боролася індивідуалістична Америка проти панування трестів, які у великому промислі втілювали думку обєднання та певного усуспільнення. Тепер, коли трести стали звичайним явищем не лише в американському, але також в европейському житті, тяжко собі навіть уявити ту пристрасть, з якою свого часу велася проти них боротьба. Уся політична каріера бувшого президента Злучених Держав, Теодора Рузвелта, надії, що покладали на нього міліони американців, як на нового Месію, та гірке розчарування, — все це мало своєю підставою боротьбу проти трестів. Уряд Злучених Держав видав проти них ряд суворих законів і заборонив їх цілком. Одначе трести таки перемогли. Кожний американський уряд є тепер лише слухняним виконавцем їх інтересів та замірів. Тепер ніхто в Америці навіть не пробує вести боротьбу проти них. Закони проти трестів, хоч і не відкликані, стали мертвою буквою. Америка погодилася з фактом істнування трестів і приняла провід великих міліонерів. Таким чином Злучені Держави не мають не лише соціялізму, але не мають також лібералізму. Господарське життя і в звязку з ним загальний добробут Злучених Держав так зросли, що загал американців уважає, що такий лад, який там істнує, є найкращим, і що лише лихий американець неамериканського походження може мати сумніви щодо нього.

Від ряду літ Джон Рокфелер живе самітно у свойому сільському маєтку, оточеному високими мурами, який охороняє його власна узброєна сторожа; від ряду літ він не бере ніякої особистої участи в інтересах і стрічається з зовнішнім світом лише з нагоди все нових фондацій на ріжні загально корисні цілі, які давно вже виносять сотні міліонів долярів. Одначе стара ненависть до нього, хоч тепер основно змінилися американські погляди на діло його рук, трести, — не зменшилася. Навіть дрібноміщанські чесноти цього міліярдера викликують скорше обурення та глум, ніж признання. Рокфелер живе незвичайно скромно, реґулярно ходить до церкви, особисто вчить у недільних школах, не вживає жадного алькоголю. Його портрет, зроблений тоді, коли він стояв на початку 30-тих років свого життя, зображує його з твердим, але понурим виразом обличчя, одначе з розмріяними очами. І справді, це був чоловік мрій, бо лише мрійник міг у тих часах вимріяти плян опанування усього американського нафтового промислу за допомогою трестів, а потім опанування цілого світового нафтового ринку, — мрійник, який одначе снив чисто практичні сни.

Він родився у селянській родині в стейті Нового Йорку 8. липня 1839 р. Коли мав 13 літ, його батьки поселилися до стейту Огайо, недалеко від міста Клівленду, і він помагав господарити батькові. 1855 р. він кидає батьківський дім і довгий час шукає собі посади в Клівленді, як субєкт або бухальтер. Вже в тих часах він був незвичайно ощадний і всі свої зусилля звертав на те, щоби відкривати якнайдешевші джерела закупна всяких товарів. Вже, як богатий чоловік, розповідав одного разу в пізніших роках: „Коли я мав 13 або 14 літ, то помагав раз [...]му сусідові копати картоплю; це була тяжка робота, 10 годин денно. Я заощадив зароблені [...] способом гроші і незабаром обчислив, що [...]значення 50 долярів на тодішній законний [...]ток 7 проц. дає такий самий зиск, як [...] картоплі протягом 100 днів. Так у мене повстала думка, що краще зробити гроші моїм рабом, ніж самому ставати рабом грошей“. Цей вислів [...]во характеризує всю ментальність будучого міліонера. Він зрозумів, що при сучасному [...] праця, але вислід цеї праці у формі грошей [...]бить чоловіка паном над іншими людьми, над [...] працею, над усіма богацтвами світа.

1858 р. Рокфелер на спілку з одним молодим англійцем засновує комісову фірму для [...] продуктів, яка має швидкий успіх. 1862 р. фірма фінансує невеликою сумою енерґійного англійця механіка, С. Ендрюса при заложенні рафінерії нафти. 1865 р. Рокфелер бачить [...] жливости цього промислу, продає свій уділ у комісовій фірмі і вкладає всі свої гроші у рафінерію „Рокфелер і Ендрюс“. Це був початок „Стендарт Ойл“, яка тепер охоплює весь світ.

Рокфелер швидко став одним з перших [...]рецьких спеціялістів промислу і здобув собі [...]ву своїм умінням добре купувати і продавати, [...] передовсім умінням здобувати гроші. Ще [...] штуку знав він, одначе це було його таємницею [...] обурені конкуренти відкрили доперва через [...]ка літ, — уміння одержувати від залізничих [...]вариств тайні зменшення переворових [...] так, що він міг постачати нафту до Нового Йорку дешевше, ніж його конкуренти. Року 1870 [...]ма „Рокфелер та Ендрюс“ зєдналася [...] ми подібними підприємствами, і так [...] товариство „Стендерт Ойл“ з капіталом [...]на долярів. З розвитком інтересів [...] мрії та пляни Рокфелера. Він хотів [...]

вантажем яєць. Побилося кілька тисяч яєць, що утворили на дорозі величезну яєшню. Авто сильно ушкоджене. З катастрофи вийшли потовчені шофер Антонишин і робітник Юськів із Вигнанки, який їхав тим самим автом. Антонишина відвезли до загального шпиталю у Львові.

— **Вбивство на селі.** Дня 22. липня в 2. год. в ночі вистрілом із револьверу убив незнаний справник у Ганківцях (пов. Городенка) Івана Терлецького, а його брата Миколу зранив у руку. Оба брати тієї ночи на гавкання собаки вийшли з хати і побачили двох людей, які з ровесами відступали до воріт. Коли Терлецькі підійшли до них ближче, один з бандитів виняв револьвер і вбив Івана Терлецького, а втікаючи стрілив іще й до Миколи Терлецького. Вбийники оставили один ровер, оба всіли на другий та відїхали в напрямі Городенки.

— **Скільки є шкіл на Закарпатті?** По найновішій статистиці в 483 селах Закарпатської України є 789 шкіл. В тому числі є 519 шкіл українських („руських"), 127 чеських, 101 мадярських, 17 словацьких, 14 німецьких, 6 румунських і 3 жидівські. „Русскій Вѣстник", з якого беремо ці цифри, пише, що якби основування чеських шкіл продовжалося дотеперішнім темпом, то за 5 літ буде на Закарпатті більше чеських шкіл, як українських. Цю чехізацію веде тепер влада під проводом аграріїв.

— **Потонуло 65 людей.** В місцевости Ґаніот (в Індії) на ріці Шенак перевернулося на вирі човно, яким їхало 100 людей. Вдалося врятувати лише 35 людей.

СРСР відкинув посередництво Франції.

Комісаріят закорд. справ СРСР. оголосив такий комунікат: французький уряд звернувся до більшовицького уряду з предложенням посередничити задля мирної полагоди китайсько-більшовицького конфлікту. Предложення це зробив у Парижі міністр Бріян амбасадорові Довгалевському та в Москві амб. Гербет Караханові. Дня 22. липня Карахан в імени більш. уряду дав фр. амбасадорові Гербетові відповідь, у якій зазначив, що предложення фр. міністра закорд. справ треба як слід оцінити. Одначе більшовицький уряд мусить ствердити, що предложення це не має рації іствування з огляду на відмову китайської влади привернути належну правну основу, що є конечною умовиною порозуміння, як це вже зазначила більшовицька нота з 13. липня н. р. Щодо можливих пізніших комплікацій, то уряд СРСР. мусить зазначити, що ніхто так не дбає про вдержання мира, як саме уряд СРСР., наскільки це від нього залежить. Нема найменшого сумніву, що СРСР. був і остане забороло мира.

Аг. Аваса повідомляє у звязи з повищою нотою СРСР., що Бріян обмежився виключно до поради представникам СРСР. і Китаю бути розважними та зазначив, що всяка військова акція противилася би міжн. зобовязанням, які випливають із приступлення до Келльоґового пакту.

Відповідь Китаю і СРСР.

Американський держ. підсекретар Стімсон одержав від урядів Китаю та СРСР. відповідь на свою ноту в справі мирної полагоди конфлікту. Ці уряди впевняють у нотах, що не хочуть доводити до вибуху війни. Китайський посол у Вашінґтоні сказав, що його уряд навяже безпосередні взаємини з урядом СРСР. для полагоди конфлікту.

Із Шанґгаю приходять вісти, що нанкінський уряд чимраз більше виявляє охоту полагодити конфлікт мирно. Уряд у відозві каже, що обмежиться до найконечніших військ. оборонних зарядженнь, колиж би СРСР заатакував Китай, то він відкличеться до Ліґи Націй.

Ще одна китайська нота до СРСР.

Нанкінський уряд приготовляє ще одну примирливу ноту до СРСР. Мін. закорд. справ Ванґ у додатковій ноті до уряду СРСР. проситиме більшовицький уряд, щоби не розумів фальшиво відповіди Китаю на більшовицький ультімат. Мін. Ванґ предложить, щоби оба уряди іменували своїх представників, які перевели би переговори в справі мирної полагоди конфлікту.

Комунікат японського мін-ства закорд. справ.

Комунікат японського мін-ства закорд. справ повідомляє, що Японія не одержала офіціяльної відомости про демарш ам. держ. секретаря Стімсона в справі кит.-більш. конфлікту. Справа ця відома яп. урядові лише з рапорту яп. амбасади в Парижі. В таких умовинах яп. уряд не може прилучитися до фр.-ам. акції.

Японські вказівки для південної мандж залізниці.

Командант японської залоги в Манджурії видав інструкцію владі півд.-манджурської залізниці, щоби відмовилася перевозити китайські війська та муніцю, та щоби не позволила переступати зал. території озброєним кит. відділам без дозволу льокальних японських командантів.

Нові китайські транспорти.

Китайське мін-ство війни повідомляє, що вислано на фронт шість нових дивізій піхоти. Дня 23. липня відійшла з Пекіну до Манджурії дивізія кит. кінноти.

Більшовицька амбасада.

Будинок більшовицької амбасади в Пекіні офіціяльно заняв німецький посол.

Дипл. взаємини з Монголією зірвані.

„Тел. Уніон" повідомляє з Урґи, що більшовицький уряд поручив заявити, що в звязи із зірванням взаємин між СРСР. і Китаєм уважає також зірваними дипл. взаємини між СРСР. і Монголією.

Китай віддасть справу Лізі Націй.

„Таймс" повідомляють, що після наради кит. провідників із Чанг-Кай-Шеком оголошено комунікат, який пригадує, що нац. кит. уряд сповнить свій обовязок, аби мирно порозумітися з СРСР. і не робитиме воєнних зарядженнь навіть тоді, колиб СРСР. зачав зачіпні кроки. Коли СРСР. нарушить Келльоґів пакт, то кит. уряд звернеться доЛіґи Націй з просьбою інтервенції. „Дейли Тел." довідується, що кит. посол у Фінляндії дістав приказ поїхати негайно у Москву та навязати переговори з урядом СРСР.

—o—

Відповідь Карахана в справі взаємин із Анґлією.

Норвеському шарже д'афер у Москві Даніельсові доручили 23. липня відповідь, підписану Караханом, на Даніельсову ноту з 17. липня, в якій було повідомлення англ. уряду, що Вел. Британія годиться навязати дипл. взаємини з СРСР. Більш. нота приймає до відома повідомлення англ. уряду в справі його доброї волі для навязання дипл. взаємин „перерваних зовсім не з вини ані не на бажання більшовицького уряду". Уряд СРСР витає це предложення в інтересі обох країн і в інтересі мира та висловлює думку, що якнайскорше треба заключити трівкий договір у спірних справах. Уряд СРСР думає, що цей трівкий договір може дійти до цілі лише тоді, коли обі сторони трактуватимуться на основі рівности та задержанням вз. гідности й пошанівку.

Спека й бурі.

Смертні випадки.

Дня 23. липня над Варшавою перейшла буря з громами та заподіяла великі шкоди. Громи вдарили в трамваї; згоріли мотори. В Лазенках грім убив одну особу. Вода залила нижче положені мешкання. В тіні було 33 і пів степ. Ц., а в полудне 42 степ. Ц. Два робітники зал. варстатів і один муляр при будові гол. почти потерпіли сонячний удар.

У Берліні ніч 23. липня була наче підрівникова. Найнижча температура 26 ст. У Гамбурзі занотували 45 ст. Ц. Буря, що лютувала в ночі, не обнизила температури.

В Москві й ін. рос. містах сильна спека. Були смертні випадки наслідком сон. удару.

—o—

Зі спортового життя.

Україна—Погонь.

Змагання чолової української дружини у Львові з ліґовою Поґонею відбудуться в неділю 28 ц. м. в год. 4. пополудні на грищі Поґоні. Тому, що це взагалі перша стріча між цими двома дружинами (досі грала Україна тільки з Поґонею І. Б., себто з резервою ліґової дружини), як і з уваги на добру теперішню форму України, заінтересування цими змаганнями в усіх кругах Львова велике. Можна сподіватися, що публика певно явиться дуже численно на цих змаганнях, побачить гарну інтеліґентну й цікаву гру обох дружин. Українська одинацятка доложить певно всіх зусиль, аби вийти зі змагань з таким сильним противником з почесним вислідом.

На орґанізаційному фронті.

Старосамбірщина.

З приходом у старосамбірський повіт о.
сен. Юліяна Татомира орґанізаційне життя по-
пливло у нас живіше. Через недостачу інтеліґент-
них і рухливих сил повіт підупав, з чого ско-
ристали сельробівські аґенти, сіючи тільки
роздори серед народніх мас. Одначе тепер іде
вже до кращого, чого доказом є недавне велич-
аве повітове свято „Просвіти" в Старому Сам-
борі, а також ціла низка віч та орґанізаційних
довірочних нарад, уладжених неструдженим о.
сен. Татомиром. Досі о. Татомир відбув спра-
воздавчі віча і наради (в місяці червні): в Луж-
ку Горішнім дня 25., в Сушиці Риковій 2.,
в Полині 9., в Сушиці Великій 10., в Тернові
10., в Лібухові 10., в Розсохах 11., в Бачині
13., в Лужку Горішнім збори „Сільського Гос-
подаря" 14., а дня 24. відбув збори „Сокола",
в місяці липні: дня 7. загальні збори коопера-
тиви в Лужку Горішнім, в Торчиновичах, де
безуспішно пробували одинчарські посли зро-

нувати дорогою конкуренції 25 рафінерій нафти в Клівленді, щоби забрати їх в свої руки, а рівночасно не допустити до повстання рафінерій в тій области, де здобувано нафту (Пенсилвенії). Його пляни сходилися з інтересами залізничих товариств Клівленда та деяких інших округ, де були рафінерії нафти. Між 1865 р. та 1870 ціна рафінованої нафти впала на половину, повставали все нові рафінерії, а крім того Европа теж почала рафінувати нафту, а Франція завела мито на рафіновану нафту. Року 1871 вироблено проєкт злуки рафінерій з експортерами нафти. Нове товариство мало одержувати від залізничих товариств не лише тайну знижку тариф, але навіть певний відсоток від коштів перевозу нафти їх конкурентів; таким способом це товариство мало на меті знищити конкурентів і підбити під свою владу властивих продуцентів нафти. Рокфелер та його спільник Ендрюс були найбільшими акціонерами нового товариства, яке основано у великій тайні під назвою „Савтерн Імпрувмент Компані".

Одначе цю таємницю незабаром відкрито. Цей рабівничий плян викликав у Злучених Державах страшне обурення, яке довело 1872 року до так званої нафтової війни. Обурення було таке велике, порушення законів таке наочне, що товариство розвязано. Одначе Рокфелер протягом кількох років упертої потайної праці таки здійснив основну ідею цього товариства. Кінець кінцем „Стендарт Ойл" таки здобула під свою владу всі американські рафінерії нафти. Було би дуже довго змальовувати цей розвиток. Він скінчився тим, що повстав величезний трест „Стендарт Ойл", який дійсно панував на ринку нафти. Правда, суди Злучених Держав 1892 р. проголосили його незаконним, і він після цього формально розвязався. Одначе в дійсности він істнує далі, і відомо, що репрезентантом цього тресту є товариство „Стендарт Ойл" в Ню-Джерсі.

В 1872 р. Рокфелер став найбільше зненавидженою людиною у Злучених Державах, одначе незабаром він став також найбогатшою людиною Злучених Держав. Нафта давала йому величезні зиски. Незабаром його гроші і гроші його спільників почали грати рішаючу ролю серед залізничих королів Вандербільта та Ґулда. Зовсім природно, що з часом величезні доходи цієї групи дали їй пануюче становище також серед банків Нового Йорку.

Підприємці „Стендарт Ойл" мали величезний вплив як на внутрішню, так особливо на зовнішню політику Злучених Держав. Можна було би виписати довгу лісту визначних американських дипльоматів, які належали до „Стендарт Ойл". Революції в Мексиці та безпосередні збройні інтервенції там уряду Злучених Держав були ділом її рук. Також під її впливом стояла зовнішня політика Злучених Держав у Китаї, а по війні в Европі, особливо на близькому сході.

Теперішня Америка уважає за самозрозуміле, що уряд Злучених Держав мусить служити інтересам великих промисловців та фінансістів. „Великий інтерес" панує всевладно в американській внутрішній і зовнішній політиці. Трести, виразники імперіялістичної політики Злучених Держав, потрафили здобути собі неподільні симпатії демократичної американської суспільности. Одначе хоч ця „демократична суспільність" дивиться на нових міліярдерів, як на якихось богів, вона далі ненавидить старого Рокфелера, навколо особи якого скристалізувалися усі старі противенства, уся стара боротьба та ворожнеча.

бити своє віче, відбув о. Татомир велике віче дня 10., а дня 13. велику орґанізаційну нараду, відтак дня 14. відбулося велике віче в Топільниці, а дня 17. в Мостиляках. В повіті помітний зріст національної свідомости й охоти до орґанізаційної роботи, особливо серед старосамбірського міщанства й молоді. Є надія, що із сельробівського трясовиння не буде скоро в Старосамбірщині ні сліду.

Радехівшина.

Посол о. д-р Пелліх відбув справовдавчі віча в отсих селах радехівського повіту: 4. липня в Оглядові, 4. липня в Нивиці і 12. липня в Сушні. На всіх вічах приявні були майже всі мешканці громад. Після вислухання звіту з діяльности УПР. і реферату посла про орґанізацію українських національних сил на селі приявні висловили всюди довіря УПР. і відспівали серед одушевлення національний гимн.

Сокальщина.

В доповненні орґанізаційного руху в Сокальщині годиться відмітити віча, які відбув посол Кохан у громадах: Войславичі дня 20. червня ц. р., Ґільче і Ліски 23. червня, Миців 24. червня, Будинин 24. червня й Костяшин 30. червня. Віча ці, як і попередні, були районові, тобто призначені для кількох сусідуючих громад. Численність їх та пануючий на них настрій виявили велике заінтересування нашого села справами орґанізації УНДО. та високу свідомість селян.

Брідщина.

Дня 23. червня ц. р. відбулося справоздавче посольське віче в селі Суховоля, брідського повіту, в салі читальні, виповненій громадянством по береги. Звіт з діяльности УПР. складав посол Олександер Вислоцький. Тогож дня пополудні уладив посол Вислоцький друге справоздавче віче в Бучині, де відбув відтак з визначнішими громадянами ще довірочну нараду. — На день 26. червня ц. р. скликав посол Вислоцький довірочну орґанізаційну нараду в Підкамені. Небавком простора саля Народнього Дому виповнилася по береги представниками громад Підкаменеччини, одначе вже при перших словах реферату посла Вислоцького впала на салю поліція і стала присутніх розганяти. Щоб не допустити до небажаних наслідків, посол Вислоцький розвязав нараду, заявляючи, що українські громадяни приневолені опорожнити салю під напором сили.

——o——

Дописи.

РОГАТИНЩИНА. (З культурного життя села). Дня 2-го червня ц. р. відбулося в селі Пукові, рогатинського повіту, величаве свято „Сільського Господаря" і Шевченківський концерт. Свято відбулося в год. 4-ій попол. при участи около 1.000 місцевих і околичних селян, членів „Сільського Господаря". Свято почалося молебнем. По прегарній проповіди в церкві о. Василя Соловія про значіння свят „Сільського Господаря", рушив похід, на чолі якого йшли діти місцевої школи, до читальні „Просвіти". До зібраних виголосив реферат про значіння „Сільського Господаря" як станової орґанізації українського селянства посол Степан Кузик. По святі „Сільського Господаря" відбувся Шевченківський концерт. Хорові продукції знаного пуківського хору під проводом місцевого пароха о. Василя Соловія дуже подобалися. Годиться зазначити, що громада Пуків знана зі своєї орґанізації перед війною, як і зі свойого патріотизму. Нині вона цілковито вилічилася з воєнного лихоліття і стає на чолі цілого українського життя в повіті, завдяки спільній праці селян і місцевої інтеліґенції.

КУЛИКІВЩИНА. (З документів часу). О. Теодор Білевич, парох у Гребенцях, коло Куликова, відправив на другий день Великодних Свят спільно з парохом о. Клюфасом на могилах померших українців у Куликові парастас, а на третій день Великодня відправив парастас у своїй парохії у Гребенцях. Згідно з церковним звичаєм присутні на обох парастасах парохіяни скидали свої добровільні датки, що є звичайною річю на парастасах. У звязку з цим парох о. Теодор Білевич одержав дня 8-го липня ц. р. два ідентичні карні накази з датою 25. травня ц. р. такого змісту: Posterunek policji państwowej w Kulikowie doniósł 10. maja 1929, że ks. Bilewicz Teodor, zamieszkały w Hrebeńcach, dopuścił się przekroczenia z dn. 21. V. 1883 r. l. 3669, popełnionego dnia 6. i 7. maja 1929, przez zbieranie składek bez zezwolenia władz. Przyjmując powyższe za udowodnione, zasądza się na zasadzie art. 12 i art. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22. III. 1928. na grzywnę 10 zł. (за збірку в другому дні також „na areszt 2 dni"). Гривну за збірку на парастасі в Гребенцях в сумі 10 зол. замінило старосто в другому карному наказі на один день арешту. Без коментарів.

КОЛОМИЯ. (Упадок радикальних впливів). З кожним днем помітний є упадок впливів радикальної партії на цілому Покутті, чого доказом може бути хочби й недавне масове віче під голим небом в Коломиї, уладжене Повіт. Нар. Комітетом УНДО. Занепокоєні радикали намагаються робити протиакцію, одначе селянські маси мають уже досить демаґоґії і крикунства, які несли їм постійно радикальні ватажки. На день 14. липня скликали радикали своє віче до Коломиї і стягнули всіх своїх провідників на нього, які, побачивши, що біля трибуни є тільки малий гурток людей, а зрештою ціла велика площа пуста, довго не хотіли відкривати віча. Вкінці по довгій нараді оголосили, що віче відбудеться в меншій салі Нар. Дому і тут уже врешті-решт зачали своє віче. З початку говорив посол Шекерик-Доників, відтак завів нудну балачку посол Ладика, який, бачучи, що на салі є більшість селян не-радикалів, ні словом не зачіпив УНДО. І булиб усі присутні позасипляли, але, на щастя, став говорити найстарший з них сенатор д-р Макух, який присутніх трохи розрухав. Дивно тільки, що д-р Макух уживав, на превелику радість своїх „товаришів", частенько слів зі словаря маршалка Пілсудського... З черги говорив ще посол Роґуцький. Характеристичне, що ніодин з радикальних Катонів не поважився критикувати вчинків польського уряду, за виїмком посла Роґуцького (коротенько в згадці про бюджет). Ще перед закінченням віча вічевики стали громадно розходитися домів, так, що радикали чимскорше закрили віче.

———

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10